

Aan de cultuurwoordvoerders
In de Tweede Kamer der Staten Generaal

Amsterdam, 27 februari 2020

Geachte cultuurwoordvoerders,

Woensdag 4 maart aanstaande overlegt u met de minister over de gevolgen van de toepassing van de Fair Practice Code voor de cultuursector. Op de agenda staat het rapport 'Gevolgen van de toepassing van de Fair Practice Code, een analyse van de meerjarig gesubsidieerde instellingen en festivals', uitgevoerd door Sirm.

Uit het rapport blijkt dat meerkosten van de toepassing van de Fair Practice Code voor de Rijks gesubsidieerde instellingen € 20,1 miljoen bedragen. Het rapport laat tevens zien dat, als er niet wordt geïnvesteerd in Fair Practice, dit kan leiden tot een zeer forse afname van het aantal uitvoeringen en presentaties in de culturele en creatieve sector.

In de begeleidende brief stelt de minister dat de toepassing van de Fair Practice Code om duidelijke keuzes en een realistische blik vraagt. De berekende meerkosten moet de sector zelf dragen. Indien inkomsten niet toenemen, moeten kosten worden teruggebracht. Als er geen extra financiële middelen worden gevonden, zullen instellingen een manier moeten vinden om te bepalen in hoeverre vermindering van het aanbod de meerkosten van fair pay kan opvangen. De minister stelt daarbij dat in juni duidelijk wordt hoe de aanvragers met dit dilemma zijn omgegaan, als de Raad voor Cultuur zijn advies uitbrengt.

De keuze om de meerkosten van implementatie van de Fair Practice Code op deze wijze bij de sector zelf te leggen, mag een gevaarlijk experiment worden genoemd. Zorgwekkend is dat van een simplificatie van de werkelijkheid wordt uitgegaan, waarbij de effecten van bovengenoemde keuze onvolledig in kaart zijn gebracht. De mogelijke consequenties kunnen groot zijn; een neerwaartse spiraal voor een deel van de sector met minder producties, minder publiek, verder dalende inkomsten en een verslechterende positie voor een deel van de makers. Daarmee lijkt het doel: de sector vooruithelpen en de situatie van makers verbeteren, uit het oog te worden verloren.

Kunsten '92 pleit voor aanvullend onderzoek in belang van makers en samenleving. Kunsten '92 vindt dat de kosten van fair practice niet eenzijdig bij de sector gelegd kunnen worden. Fair chain, een eerlijke keten, onderdeel van fair practice, brengt verplichtingen voor het Rijk als opdrachtgever, financier en stelselverantwoordelijke met zich mee. De Rijksoverheid moet invulling geven aan haar rol en verantwoordelijkheid nemen. Een heldere investeringsagenda is nodig, een fair share, waarmee het Rijk het goede voorbeeld stelt voor lagere overheden, en een opwaartse spiraal in werking zet.

Onderstaand lichten wij bovenstaande punten verder toe.

Het beeld is niet compleet

De minister heeft ervoor gekozen de reikwijdte van dit rapport te beperken tot dat deel van de culturele sector waar zij direct verantwoordelijk voor is: de meerjarig gefinancierde instellingen en festivals bij Rijk en fondsen. Zij heeft gevraagd om inzicht in de gevolgen voor het culturele aanbod, als de betrokken instellingen en festivals de Fair Practice Code moeten toepassen bij een gelijkblijvend financieel kader. Er wordt te veel ingezoomd op een onderdeel van de keten: de instellingen. Geen fair chain dus.

Cruciale aspecten die niet of onvolledig in beeld zijn gebracht zijn:

- Niet-meerjarig gefinancierde instellingen, opdrachtgevers en kunstenaars die een incidentele subsidie ontvangen zijn niet betrokken in het onderzoek. De onderlinge samenhang tussen deze instellingen en individuele makers in de cultuursector is groot. Veel spelers en makers zijn afhankelijk van meerdere opdrachtgevers. Daardoor zullen zij juist het hardst worden geraakt.
- Ook lokaal gefinancierde instellingen en makers zijn niet meegenomen in het onderzoek. De belangrijke (financiële) samenhang die er is tussen Rijk en lagere overheden komt daardoor niet in beeld. Zo zal met name de impact van de implementatie van de Fair Practice Code voor de lokale podia, festivals en kunstencentra groot zijn, maar daarover zijn momenteel geen gegevens bekend.
- De kosten en impact van sociaalfiscale wetgeving (zoals de Wet Arbeidsmarkt in Balans) en de gevolgen van de wet DBA zijn niet in het onderzoek betrokken. In het rapport wordt verondersteld dat (middel)grote instellingen, waarbij is berekend dat de meerkosten niet meer dan 4% betreffen, dit in hun bedrijfsvoering kunnen oplossen. Met name omdat die meerkosten niet in de berekeningen zijn meegenomen, is dit niet realistisch. Wij verwijzen hierbij ook naar de brief van Platform ACCT.
- De effecten van minder programmeren bij middel(kleine) instellingen in de beeldende kunst (11-14%) heeft gevolgen voor publieksbereik en zichtbaarheid. Het middensegment in de beeldende kunst is een dermate zwakke schakel dat hiermee mogelijk de keten echt breekt. Wij verwijzen hierbij naar de reactie van BKNL.
- Het veronderstelde absorptievermogen in de podiumkunsten ontbeert onderbouwing. De minister verwijst naar het Sectoradvies Theater 'Over grenzen' (01/02/2018) van de Raad voor Cultuur, waarin het belang van een juiste verhouding tussen de hoeveelheid aanbod en het absorptievermogen door de podia wordt benadrukt. Wat hiermee precies wordt bedoeld is onduidelijk; onderzoeksgegevens die meer inzicht verschaffen in de mechanismes die een rol spelen in verhouding tussen afname en aanbod ontbreken. Wel is bekend dat het gesubsidieerde aanbod voor toneel in de afgelopen 8 jaar al met 35% is afgenomen.

Door simplificatie onderschatting van effecten

De beleidsmatige conclusies die aan het onderzoek worden verbonden gaan van een gevaarlijke simplificatie van de werkelijkheid uit. Daarbij worden de effecten voor de sector onderschat. Het gevaar van een neerwaartse spiraal in plaats van versterking van de sector is groot:

Minder voorstellingen en presentaties leiden tot minder zichtbaarheid, minder publiek, minder publieksinkomsten en inkomsten van lagere overheden en fondsen, waardoor productie nog verder teruggeschroefd moet worden. Dat leidt tot verslechtering in plaats van verbetering van de inkomenspositie van makers.

Dit zal leiden tot een verschraling van het culturele landschap die vooral ook in de regio's sterk gevoeld zal worden en door niemand wordt gewenst. De gevolgen zullen indruisen tegen alle ambities die de minister voor deze sector heeft. En tot verschraling van de inkomens van al die makers die niet in loondienst bij, maar als toeleverancier van instellingen werken.

Afbraakscenario in de podiumkunsten ligt op de loer

De sector podiumkunsten wordt dubbel geraakt. Aanvullend op de toepassing van fair practice wordt per 2021 een korting doorgevoerd van € 8,6 miljoen op het budget voor meerjarig gesubsidieerde gezelschappen bij het Fonds Podiumkunsten. Dit zal tot een reductie van 40% van de meerjarig gesubsidieerde gezelschappen leiden. Verdere afname van aanbod gaat ten koste van het publiek, de regionale spreiding, de doorstroming van talent, van genreontwikkeling en diversiteit van ons internationaal bewonderde cultuurlandschap.

Noodzaak om motie Asscher c.s. volledig uit te voeren

De motie Asscher c.s. verzoekt de regering om de daadwerkelijke kosten van de invoering van de Fair Practice Code te onderzoeken (4 juli 2019). De motie Asscher vraagt om een **totaalbeeld** van de gevolgen van invoering van de Fair Practice Code. Met het Sirm-rapport zijn meerkosten voor Rijksgesubsidieerde instellingen in kaart gebracht, maar is de motie Asscher niet volledig uitgevoerd. Het belang van een totaalbeeld wordt extra duidelijk door het scenario wat nu voorligt. Er moet veel breder en fundamenteeler worden gekeken naar de gevolgen en de neveneffecten van maatregelen. Dan pas kan worden beoordeeld aan welke voorwaarden moet worden voldaan om tot een gezonde en duurzame arbeidsmarkt in de cultuursector te komen.

Overheid moet stelselverantwoordelijkheid nemen

Arbeidsmarktbeleid is terecht een hoge prioriteit van dit kabinet. Daarin passen maatregelen die de culturele instellingen versterken en die ervoor zorgen dat professionals in de culturele sector loon naar werk krijgen. De minister stelt in haar brief dat het de rol van het kabinet is om de sector hierin te steunen. Zij doet dit door de toepassing van de Fair Practice Code aanvraagvoorwaarde te maken binnen de Subsidieregeling culturele basisinfrastructuur 2021-2024 en door bestemmingsreserves op te heffen. Dit is onvoldoende.

Voor verantwoorde toepassing van de Fair Practice Code zijn de volgende stappen nodig:

- Instellingen worden in staat gesteld om een begin te maken met de toepassing van de Fair Practice Code. Het kabinet voegt middelen aan het cultuurbudget toe waarmee de minimale meerkosten van de invoering van de Fair Practice Code gedekt worden. Met deze relatief kleine investering (zie overzicht Sirm, wordt nog nagezonden) vanuit de Rijksoverheid kan een grote stap worden gezet en worden ook lagere overheden gestimuleerd om bij te dragen aan een gezondere arbeidsmarktsituatie voor de culturele sector. Hiermee kan een 'race tot the bottom' worden voorkomen.
- Het onderzoek naar de effecten van de toepassing van de Fair Practice Code wordt verbreed. Het advies en het oordeel van de Raad voor Cultuur, dat in juni wordt gepubliceerd en waar ook de minister naar verwijst, wordt hierbij meegenomen.
- De korting op het Fonds Podiumkunsten wordt ongedaan gemaakt.
- De positie van beeldende kunst wordt versterkt.
- De indexering van subsidies in de culturele en creatieve sector worden structureel gemaakt.
- Waar nodig wordt gecompenseerd voor de gevolgen van wet- en regelgeving.

Tot slot

Het belang van de Fair Practice Code wordt breed gedragen en implementatie is een belangrijke voorwaarde voor de ontwikkeling van een duurzame en zich vernieuwende culturele en creatieve sector. De sector heeft zelf de eerste stappen gezet om een 'nieuw normaal', uitgaande van loon naar werk, toe te passen. De culturele en creatieve sector heeft inmiddels, mede door bezuinigingen en door onvoldoende compensatie van stijgende arbeidslasten, al zoveel meer ingeleverd dan verantwoord was, dat de rek eruit is.

Graag onderzoeken we samen met het kabinet hoe we de toepassing van de Fair Practice Code binnen de cultuursector op verantwoorde wijze kunnen vormgeven, waarbij de veerkracht van de sector en het productieklimaat op peil blijft. Zodat iedereen in Nederland laagdrempelig kan blijven genieten van al het moois dat onze culture sector te bieden heeft.

Vanzelfsprekend lichten wij bovenstaande graag verder toe.

Hartelijke groet, mede namens de leden en het bestuur van Kunsten '92,

Jan Zoet
Voorzitter

Marianne Versteegh
Algemeen secretaris